

До спеціалізованої вченої ради Д
79.051.04 Чернігівського національного
технологічного університету,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу Міщенка Олега Леонідовича
на тему «Активізація інноваційно-інвестиційного розвитку харчової
промисловості в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Аналіз результатів дисертаційної роботи Міщенка Олега Леонідовича дає підстави сформулювати такі узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, логічної структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дослідження, основні положення якого, подані до захисту.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Однією з причин недостатнього економічного зростання України в умовах кризи є практично повна відсутність інноваційно-інвестиційної активності в країні та відсутність покращень інвестиційного клімату. Це зумовлене тим, що інновації, які раніше здійснювалися за рахунок централізованих фінансових джерел, звелися до вельми малої величини. Кризовий стан економіки, розлад фінансово-кредитної системи, інфляція, гостра напруженість суспільного життя призводять до прийняття, в першу чергу, заходів тимчасового характеру. Це наслідок ліберально орієнтованої стратегії перетворювань, яка спочатку була спрямована на відмову держави від підтримки інвестицій у реальному секторі економіки. Все це дестабілізувало ринок капітальних вкладень і позбавило

народне господарство імпульсу для відновлення економічного зростання, вирішення соціальних проблем, що загострилися.

У сучасних умовах, промислово розвинуті країни впроваджують цілеспрямовану інноваційно-інвестиційну стратегію за рахунок: збільшення обсягів виробництва, реалізації і прибутку; підвищення продуктивності праці та прискорення обігу вкладеного капіталу. Інвестиції, які не мають у собі інноваційної складової, позбавлені сенсу. Відновлення вітчизняного виробництва неможливе без активного використання нових технологій. Подальше зростання може досягатися за рахунок активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на принципово новій, конкурентній базі. Особливо актуальним це питання є для активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні.

Таким чином, активізація інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні є актуальною проблемою сьогодення в Україні. Зазначене підтверджує актуальність теми дисертаційної роботи Міщенка Олега Леонідовича, його теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку науки. Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідної роботи Чернігівського національного технологічного університету за темами: «Інноваційний розвиток національної економіки на рівні проектно-орієнтованих підприємств» (номер державної реєстрації 0118U006805), де автором обґрунтовано теоретико-методологічні та прикладні рекомендації активізації інноваційно-інвестиційного розвитку; «Формування новітніх принципів децентралізації системи управління державою» (номер державної реєстрації 0114U004425), у межах якої дисертантом визначено роль держави в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні; «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0118U000788), де дисертантом проведено системний аналіз стану суб'єктів інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне вивчення тексту дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків дає змогу зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення теорії управління, державного регулювання економіки, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з питань інноваційно-інвестиційних процесів, які формуються та реалізуються в харчовій промисловості та, в цілому, національній економіці.

Аналітична частина дисертаційної роботи спирається на дані Державної служби статистики України, статистичних відомств інших країн і міжнародних організацій, публікації міжнародних економічних організацій, монографічні дослідження та наукові праці провідних закордонних і вітчизняних учених, ресурси мережі Інтернет, особисті спостереження та розрахунки дисертанта.

Диференціація наукових методів дослідження дала підстави дисертанту досягти мети роботи і комплексно підійти до розв'язання окреслених завдань. У ході виконання наукового дослідження використано сукупність методів, які ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних підходах, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження, зокрема: *системний аналіз* – для обґрунтування типології інновацій та факторів активізації процесів інноваційно-інвестиційного розвитку; *абстрагування, синтезу, дедукції та індукції* – для визначення проблем інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України; *економіко-статистичні* – для вивчення та узагальнення статистичної інформації щодо тенденцій розвитку харчової промисловості; *побудови гіпотези* – для обґрунтування концепції активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України; *графічний та графоаналітичний* – для візуалізації результатів аналізу та отриманих результатів дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується відповідними публікаціями у монографіях, фахових виданнях України з економіки і оприлюдненням на науково-практичних конференціях. Зокрема, основні положення дисертаційної роботи отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях.

Мета дисертаційної роботи відповідає обраній темі дослідження. Об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно і вірно. Зміст наукових завдань логічно побудований та структурно узгоджений із загальною логікою проведення дослідження. Кількість окреслених завдань є достатніми для досягнення поставленої мети та розкриття обраної теми дисертації. Дисертант дотримується логічного та структурованого викладення матеріалу. Пропоновані методичні підходи є такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки. Отримані наукові положення сформульовані коректно, за кожним з них визначені наукові результати, розкриті елементи наукової новизни.

Висновки роботи (проміжні та заключний) подані з дотриманням логіки дослідження, обґрунтовано репрезентують підсумки виконаної роботи та повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження, можливі результати їх впровадження. Основні висновки демонструють завершеність дослідження і є основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять суперечностей та неузгодженостей і мають практичну спрямованість. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, підтверджують обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Міщенко О. Л.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць та авторефератом

дисертації дає змогу стверджувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані дисертантом, характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок здобувача у розвиток положень теорії управління, що полягає у авторському розв'язанні актуального та важливого наукового завдання щодо розроблення теоретичних та науково-методичних засад активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості задля забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

До найвагоміших результатів дослідження, що мають наукову новизну, доцільно віднести такі положення:

– поглиблення понятійно-категоріального апарату теорії інноваційного розвитку в частині уточнення змісту таких дефініцій: 1) *«інноваційно-інвестиційний розвиток»* з позицій комбінації різних підходів до розуміння його суті, що дало змогу виявити нові сутнісні характеристики такого розвитку (С. 55-57, 61-63); 2) *«інноваційно-інвестиційна пасивність»* з точки зору характеристики ступеня бездіяльності у відносинах і взаємодії між основними учасниками інноваційно-інвестиційного процесу (С.44-45);

– розвинуто концептуальні засади управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості, які містять: низку специфічних принципів управління; критерії вибору ефективних напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку; визначення господарських пріоритетів активізації комплексу форм, методів та інструментів управління інноваційно-інвестиційним розвитком, що дають змогу врахувати організаційно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційного процесу та обмеження, які пов'язані з використанням наявних ресурсів (С. 51-55, 65-67);

– систематизація факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, до яких належать: екзогенні (фінансово-економічні, техніко-технологічні, соціокультурні, нормативно-правові, екологічні) (С. 58-62) та ендогенні (організаційно-управлінські, фінансові, соціальні, технічні) (С.62-65), що дає змогу забезпечити підвищення

ефективності управлінських рішень шляхом деталізації їх позитивних і негативних проявів та визначити можливості застосування адекватного комплексу преференцій;

– поглиблення теоретичної конструкції механізму активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, що охоплює комплекс функціональних підсистем (стратегічного планування, організації та мотивації управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, стратегічного контролю за інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості) та включає в себе мету, завдання, принципи, функції, методи, важелі, вплив яких спрямований на поліпшення якості продукції та розширення її асортименту в контексті підвищення конкурентоздатності національної економіки (С. 65-69);

– обґрунтовані науково-практичні пропозиції щодо вдосконалення діяльності центрів стимулювання інновацій на рівні регіону в частині визначення додаткових функцій, а саме допомоги в реалізації актуальних видів інноваційної продукції, формування законодавчих ініціатив, а також участь у створенні нових методів стимулювання інновацій, адаптованих до галузевих особливостей харчової промисловості (С.128-130);

– запропоновано удосконалення інтегрованої системи управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості в частині аналізу і прогнозування якості його складових, методів, функцій управління, використовуючи інструменти, дія яких орієнтована на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку, що сприяє формуванню дієвого мотиваційного механізму (С.145-148);

– науковий підхід до ідентифікації системи управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості, що представлений саморегулюючою системою, сформованою на основі аналізу і прогнозування якості складових інноваційного й інвестиційного потенціалів з урахуванням екзогенних та ендогенних факторів впливу, принципів, методів, функцій управління, використовуючи інструменти, дія яких орієнтована на розвиток

харчової промисловості у контексті забезпечення виробництва інноваційних товарів із високим рівнем їх якості (С.132, 148-152, 154-156).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача. Ознайомлення з матеріалами дослідження та авторефератом Міщенко О. Л. свідчить про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Наукова робота характеризується як наявністю теоретико-методичних, так і практичних аспектів. В авторефераті у повному обсязі розкрито всі основні наукові результати, сформульовані узагальнюючі висновки, визначено ступінь новизни отриманих розробок.

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображають одержані результати. Наукові положення, висновки та рекомендації автора опубліковано в 11 наукових працях, з них: 1 розділ у колективній монографії; 6 статей у наукових фахових виданнях; 4 статті в інших наукових виданнях та збірниках. Загальний обсяг публікацій – 4,5 друк. арк.; особисто автору належить – 4,1 друк. арк. Список зазначених праць повністю наведений у дисертації. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Вони містять результати теоретичних досліджень та науково-практичних розробок автора, не містять повторень. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації. Хронологія публікацій Міщенко О. Л. відноситься до періоду 2016–2019 рр., що свідчить про послідовну та ґрунтовну роботу здобувача в отриманні наукових результатів дослідження.

У цілому, дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Автореферат оформлений відповідно до чинних вимог, у стислій формі репрезентує основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, що не наведена у основному тексті роботи.

Наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження. Теоретичне значення дисертаційної роботи Міщенко Олега Леонідовича полягає у вирішенні науково-практичної проблеми розробки теоретичних та науково-методичних засад активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості задля забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Результати дисертаційного дослідження, які мають прикладний характер, набули практичного втілення, зокрема вони використані: Департаментом економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації (довідка № 01-01/724 від 28.08.2019 р.) при розробленні Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки; Чернігівською обласною радою (довідка 01-05/1271 від 12.09.2019 р.) при розробці загальних рекомендацій щодо стратегічного розвитку харчової промисловості Чернігівської області; Причорноморським науково-дослідним інститутом економіки та інновацій (довідка № 69 від 19.02.2019 р.) при розробленні пропозицій щодо вдосконалення діяльності центрів стимулювання інновацій на рівні регіону; Агенцією регіонального розвитку Чернігівської області щодо визначення основних факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості (довідка №36 від 24.04.2019 р.).

Теоретичні результати дисертації використані Чернігівським національним технологічним університетом у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Інвестиційний менеджмент», «Інноваційний менеджмент» (довідка № 305/08-931 від 24.10.2019 р.).

Зауваження та дискусійні положення. У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі:

1. Не зовсім розкритим з позицій обґрунтування стратегічних цілей підвищення конкурентоспроможності (п. 2.1, стор. 85-92) є стан інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в структурі національного

господарства України, що потребує доповнення, на наш погляд, урахуванням світового досвіду та порівнянням з країнами ЄС, оскільки активізація за таких умов була б зорієнтована на формування конкурентних переваг для поставок інноваційної продукції харчової промисловості у ці країни та оцінку можливості імплементації їх досвіду у вирішення проблем розвитку харчової промисловості, що склало б суттєвий доробок для активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні.

2. Попри те, що в роботі вміщено науково-корисний та вдало систематизований матеріал, не повною мірою автором при з'ясуванні суті «інноваційно-інвестиційного розвитку» розкрито авторське бачення взаємозв'язку між поняттями «інновації» та «інвестиції». Однак, з'ясуванню суті поняття «інновація», автором відводиться доволі значний обсяг у роботі (стор. 21-27), а в окремих частинах роботи використовуються не визначені на теоретичному рівні поняття «інноваційно-інвестиційний процес» та «інноваційно-інвестиційна діяльність» (зокрема, стор. 122-124, 132-133). Така нечіткість термінології при обґрунтуванні власного підходу дисертанта до розкриття поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток» певною мірою ускладнює сприйняття авторського уявлення про його зміст та специфічні риси.

3. Аналізуючи сучасний стан інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості (с. 85-92, 94-102, 103-108), автору доцільно було конкретизувати економічні дані щодо деталізації показників рівня інноваційно-інвестиційного розвитку за складовими інноваційного та інвестиційного потенціалів, та в межах показників, які характеризують сутність інноваційно-інвестиційної пасивності, що перешкоджає оцінці необхідних ресурсів для його поліпшення, і дещо знижує рівень результатів аналізу.

4. Пропонуючи рекомендації щодо формування інтегрованої системи управління інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості автор фокусує увагу на її побудову на основі вимог міжнародних стандартів

якості ISO серії 9000 і стандартів ISO 14000, OHSAS 18001, BS IP, SA 8000, ISO 14001, ISO 22000, ISO/IEC 27001 (С.148-150), проте не достатньо розкриває сутність удосконалення нормативно-регламентаційних аспектів їх застосування для випуску інноваційної продукції високої якості.

4. У дисертаційній роботі на С. 106-107 наведено узагальнення основних проблем, суперечностей, що обмежують розвиток харчової промисловості в Україні. Однак, у конструктивній частині дисертації конкретизація пропозицій щодо їх вирішення практично відсутня.

5. Викликають певні суперечності твердження автора щодо окремих положень роботи. Зокрема, потребують більш детального підтвердження та конкретних обґрунтувань перспективні напрямки інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняної харчової промисловості, які базуються на інтеграції інновацій різного типу, що забезпечують синергетичний ефект, зумовлений особливостями харчової промисловості (С.121). На нашу думку, такі синергетичні ефекти потребують додаткових обґрунтувань та розрахунків.

6. Автор у п.3.3. (стор. 141-156) пропонує створення центрів підтримки інновацій, але відмінності цих утворень порівняно з іншими подібними суб'єктами (технопарки, технополіси тощо) не отримали належної уваги. Відтак, варто було б більше уваги приділити питанням використання інструментів підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, виділити проблеми діючої системи та на цій основі проаналізувати наявну інфраструктуру для збалансованості інтересів всіх учасників інноваційно-інвестиційних процесів. Поглиблення теоретичних та прикладних засад створення умов для розвитку інноваційної інфраструктури без сумніву є важливим, але потребує правильної оцінки, що збагатило б дисертаційну роботу новими науковими результатами.

Проте, висловлені зауваження та побажання не применшують високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного здобувачем дослідження, вони мають дискусійний характер.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Міщенка Олега Леонідовича є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею. Дисертація якісно збагачує наукові погляди на сукупність теоретичних, методичних та практичних основ активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні. Наукові положення, висновки і рекомендації, що винесено на захист, одержані автором самостійно і є суттєвим внеском у розвиток економічної науки й управління національною економікою.

За своїм змістом дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Автореферат повною мірою віддзеркалює структуру, основні положення й висновки дисертації та не містить інформації, яка відсутня в дисертаційній роботі.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Міщенка Олега Леонідовича на тему «Активізація інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні» за змістом, оформленням, важливістю та глибиною вирішення наукового завдання відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами і доповненнями), а її автор Міщенко Олег Леонідович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
(перспективний розвиток)
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

О. Д. Рожко

О. Д. Рожко

*Відомо
Всім
К. Рожко
10.08.2020*

10.08.2020